

LITERATURA PIĘKNA JAKO FORMA KOMUNIKACJI Z MŁODZIEŻĄ. PROBLEMY SPOŁECZNOŚCI LGBT+ NA PRZYKŁADZIE TWÓRCZOŚCI NATALII OSIŃSKIEJ

Wprowadzenie

Rozpowszechnienie w dyskursie publicznym zagadnienia społeczności LGBT+ zaowocowało w ostatnich latach pojawieniem się nowego „odłamu” w polskiej literaturze młodzieżowej – literatury LGBT+. Tematyka ta dotychczas była zarezerwowana dla osób dorosłych, a w tekstach kierowanych do nastoletnich odbiorców jej unikano (Fidowicz, 2016, s. 60; Reszczyńska-Urban, 2019, s. 223). Uznano więc, że warto zbadać obecność nienormatywności w literaturze dla młodego czytelnika. W artykule omówiono zatem twórczość wiodącej na tym polu autorki, Natalii Osińskiej, poruszającej w swoich książkach treści związane ze społecznością LGBT+. Przedmiotem wypowiedzi uczyniono formy komunikacji pisarki z nastoletnimi odbiorcami, ukazano też wyniki tego dialogu w obrębie autor-czytelnik. By zaprezentować owe rozważania, przedstawiono też przyczyny, dla których autorka napisała swoje książki, problematykę jej powieści oraz przykłady recepcji czytelniczej konkretnych tytułów. Badania przeprowadzono, wykorzystując przede wszystkim metodę analizy funkcjonalnej. Jej zastosowanie pozwoliło zaprezentować sposoby posługiwania się przez N. Osińską literaturą piękną w procesie docierania do współczesnej młodzieży – potencjalnych czytelników.

Zanim przedstawione zostaną wyniki przeprowadzonych badań, objaśnień wymagają zastosowane w tekście terminy. W literaturze naukowej znane są takie określenia, jak *literatura gejowska*: „literatura pisana przez homoseksualnych mężczyzn bądź podejmująca tematykę gejowską i przedstawiająca punkt widzenia homoseksualnych bohaterów” (*Literatura homoseksualna (męska)*, 2014, s. 263), czy *literatura lesbijska*: „teksty pisane przez lesbijki lub wyrażające lesbijskie doświadczenie / lesbijską perspek-

---

¹ Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Nauk o Kulturze.

tywę” (*Literatura lesbijska*, 2014, s. 270), lecz współcześnie wobec dynamicznych zmian w języku, terminy te zdają się być ograniczające. Z tego też względu w artykule, w odniesieniu do opisywanej literatury, zastosowano akronim LGBT+, ponieważ nie odnosi się on tylko do bohaterów homoseksualnych, ale i biseksualnych, transpłciowych, *queerowych* czy niebinarnych. Wydaje się on najpełniej oddawać szeroki zakres spektrum orientacji seksualnych i tożsamości płciowych, o których jest mowa w przytaczanych książkach dla młodego czytelnika.

Natalia Osińska – pionierka na polskim rynku wydawniczym

Problematyka LGBT+ w polskiej literaturze młodzieżowej jeszcze do niedawna była niemal zupełnie niewidoczna². Ukazywały się książki autorów zagranicznych, bądź ich tłumaczenia, poruszające tę tematykę (np. *Simon oraz inni homo sapiens* Becky Albertalli, *Fangirl* Rainbow Rowell, *More Happy Than Not* Adama Silvery czy *Inne zasady lata* Benjamina Alire Sáenza), jednakże nie przedstawiały one realiów życia polskich nastolatków. Badacze zjawiska wskazali, że do połowy drugiego dziesięciolecia XXI w. powstały zaledwie trzy pozycje, w których można odnaleźć wątek nieheteronormatywności. Były to: *Kolacja na Titaniku* Krystyny Boglar (1991 r.), *Musisz to komuś powiedzieć* Barbary Ciwoniuk (2010 r.) oraz *Koniec gry* Anny Onichimowskiej (2012 r.) (Niewielska, 2021, s. 159-160). Historię tego typu literatury na polskim rynku wydawniczym zaczęła kreślić dopiero w 2016 r. Natalia Osińska – pisarka z Poznania, absolwentka filologii polskiej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zanim zaczęła pisać, przez osiem lat pracowała w korporacji (Wydawnictwo Krytyka Polityczna, b.d.; Natalia Osińska, b.d.), ale rozmyślania o rodzicielstwie, a w szczególności nad tym, co kieruje człowiekiem, który jest w stanie wyrzec się własnego dziecka, a następnie zainteresowanie postacią rodzica dziecka odrzuconego z jakiegoś powodu przez społeczeństwo, jego uczucia, rozważania i postawy w nowej sytuacji, skłoniły N. Osińską do podjęcia wyzwania literackiego. Refleksje przyszłej pisarki pozwoliły jej wykreować otoczenie głównego bohatera, jego rodziców i znajomych, a na końcu najważniejszej postaci, Tośka, jak wspominała o początkach swojej kariery podczas wywiadu udzielonego Aldonie Kobus w 2017 r. (Osińska, 2017c).

Autorka, wykazująca zainteresowanie zagranicznymi powieściami o tematyce LGBT+ dla młodzieży, dostrzegła niszę na polskim rynku wydawniczym (Osińska, 2017a): „Zacząłam od tego, że poszłam do biblioteki i szu-

---

² W latach 2008-2011 nakładem Wydawnictwa Czarna Owca ukazała się seria „Bez Tabu”, a w niej m.in. *Mała książka o homofobii* Anny Laszuk (2010 r.) i *Mała książka o tolerancji* Magdaleny Środy (2010 r.). Obie książki poruszają problematykę społeczności LGBT+, jednakże mają one charakter poradnikowy. W artykule natomiast skupiono się na omówieniu tej tematyki w powieściach kierowanych do młodzieży.

kałam młodzieżowej literatury *queerowej*, bo byłam przekonana, że tego jest mnóstwo. Chciałam się dowiedzieć, w jakim towarzystwie stałby na półce *Fanfik*, jeśli go napiszę. Byłam bardzo zdziwiona, że coś takiego nie istnieje. Nawet kiedy *Fanfik* już się ukazał, byłam przekonana, że recenzje zaczną porównywać go do innych polskich młodzieżowych powieści, o których nie miałam pojęcia” (Osińska, 2017c). Postanowiła więc tę niszę stopniowo wypełnić, tworząc swoje pierwsze dzieło w 2016 r. Wówczas to nakładem Wydawnictwa Krytyki Politycznej, został wydany debiut literacki N. Osińskiej – *Fanfik*. Książka ta stała się początkiem cyklu, zwanego dalej poznańską trylogią. W 2017 r. premierę miała druga część serii, *Slash*, a w 2019 r. ukazał się *Fluff*, stanowiący jej zwieńczenie. Za opublikowanie obu tomów odpowiadało Wydawnictwo Agora.

Inspiracją do napisania powieści było dla N. Osińskiej *fanfiction*, które jest obecnie czytane przez nastolatków chętniej niż książki: „Od *fanfiction* się zaczęło – przeczytałam gdzieś w sieci żale młodzieży: »dlaczego starzy piszą, że młodzież nic nie czyta, przecież my czytamy – fanfiki«. Szybki research uświadomił mi, że rzeczywiście. Ta sama młodzież, która broni się rękami i nogami przed przeczytaniem lektury szkolnej, namiętnie czyta oraz pisze fanfiki” (Osińska, 2017a). *Fanfiction* są to fanowskie utwory literackie powstające na bazie istniejących już tekstów kultury. Twórczość ta opiera się na opisywaniu wydarzeń nieujętych w oryginalnym dziele, komponowaniu nowych scenariuszy czy rozwijaniu wątków ulubionych bohaterów (*Fanfiction*, b.d.).

Pisarka dostrzegła w *fanfiction* potencjał. Uznała, że dostarcza ono młodzieży coś, czego brakuje w *mainstreamowej* literaturze kierowanej do młodego odbiorcy. Zaczęła więc analizować fanowskie opowiadania oraz czytać naukowe opracowania na ich temat, by na podstawie swoich odkryć skonstruować własną fabułę. Jednocześnie N. Osińska postanowiła nawiązać tytułami swoich książek do tak chętnie czytanych przez nastolatków opowiadań (Niewielska, 2021, s. 162). *Fanfik* odwołuje się bezpośrednio do *fanfiction*. Druga i trzecia część serii, *Slash* i *Fluff*, także mają związek z *fanfiction*, a konkretniej są to nazwy jego gatunków. *Slash* to termin odnoszący się do opowiadań koncentrujących się na związkach osób tej samej płci, w aspekcie zarówno romantycznym, jak i erotycznym (*Slash*, b.d.). *Fluff* oznacza utwór o lekkim i pogodnym nastroju, budzący w czytelniku ciepłe, pozytywne odczucia. Fabuła zazwyczaj nie ma w tego typu tekstach dużego znaczenia, przebieg wydarzeń nie „trzyma” czytelnika w napięciu, nie przykuwa jego uwagi, nie wywołuje gwałtownych emocji. Z reguły skupia uwagę odbiorcy na romantycznych aspektach związków i bliskości (*Fluff*, b.d.).

Charakterystyczne cechy wymienionych gatunków, których nazwy są tytułami kolejnych tomów cyklu, znajdują odzwierciedlenie w treści wszystkich powieści. Głównym bohaterem pierwszej książki autorka uczyniła transpłciowego homoseksualnego nastolatka. Był to pierwszy taki

przypadek w polskiej literaturze młodzieżowej (Niewielska, 2021, s. 160; Reszczyńska-Urban, 2019, s. 222). Tosiek³ to postać, która początkowo nie zdaje sobie sprawy z własnej tożsamości i funkcjonuje jako Antonina. Autorka przedstawiła ją jako dziwną, nie lubiącą siebie, wycofaną z realnego życia nastolatkę, która nie potrafi funkcjonować bez antydepresantów, a radość czerpie tylko z oglądania musicali i pisania na ich podstawie fanfików. Pisarka, opisując Tosię, zwraca uwagę czytelników na to, że osoby trans mogą dopasowywać się do społeczno-kulturowych norm płciowych⁴ w sposób przesadny.

Do roli swoistego katalizatora tożsamości Tosi N. Osińska powołała postać Leona, zaradnego i pracowitego chłopaka z zaniżonym poczuciem własnej wartości, ukrywającego przed wszystkimi swoją homoseksualną orientację. To właśnie z nim u boku autorka prowadzi Tosię/Tośka przez kolejne etapy odkrywania siebie. W trakcie tego procesu bohater przeistacza się z osoby zamkniętej i otumanionej lekami w towarzyskiego, upartego chłopaka, pewnego siebie, broniącego przekonań, w które wierzy. Obie postaci zostały skonstruowane przez pisarkę na zasadzie przeciwieństwa: Leon – opanowany, starający się trzeźwo myśleć w każdej sytuacji, pracowity, chętny do pomocy innym. Tosiek – głośny, często samolubny, nie myślący o konsekwencjach swojego postępowania. Jednak pomimo tych przeciwieństw, będących źródłem częstych kłótni i niedomówień bohaterów, obaj wzajemnie się potrzebują.

Losy Antoniny/Tośka i Leona są główną osią konstrukcyjną dwóch pierwszych tomów trylogii. N. Osińska w powieściach zastosowała narrację trzecioosobową, oddając głos kilku osobom. W każdym tomie cyklu dominuje jednak jeden z bohaterów. W *Fanfiku* jest to Tosia/Tosiek, w *Slashu* Leon, zaś we *Fluffie* protagonistką została Matylda (dotąd postać poboczna). Autorka zdecydowała się na opisanie jej historii z powodu czytelników, którzy domagali się książki o dziewczynach. Ponieważ Matylda była postacią pojawiającą się zawsze w tle, niemal niezauważalną, pisarka postanowiła przekształcić jej przeciętność czy brak wyraźnie ujawniającego się talentu w cechy znaczące i pretendujące ją do bycia interesującym pierwszoplanowym bohaterem powieści. Pomysł ten skłonił również pisarkę do powołania do życia postaci Wiktorii, chaotycznej, nieuporządkowanej, cierpiącej na bliżej nieokreślone zaburzenie psychiczne/rozwojowe dziewczyny, którą Matylda może uzupełnić. Tym samym N. Osińska

³ Bohater, odkrywając własną tożsamość płciową, momentami posługuje się także imieniem Daniel. Ostatecznie przybiera je dopiero we *Fluffie* – trzecim tomie serii. Imię Tosiek traktuje jako „formę przejściową”, jednak w pierwszym i drugim tomie cyklu właśnie to imię pojawia się najczęściej, dlatego bohater opisywany jest imieniem Tosiek.

⁴ Zbiór występujących w danej kulturze norm, wzorów zachowań, stereotypów, wyobrażeń i oczekiwań społecznych, związanych z płcią (Kostrzewa, Dzierżanowski, Miecznikowski, Rogaska, 2021, s. 28).

podkreśliła, że pozornie przeciętne cechy, takie jak punktualność, dobra organizacja czy zachowanie spokoju, są ważne i potrzebne w relacjach międzyludzkich (Osińska, 2019). Autorka ponownie w swojej książce wykroczyła poza utarte ścieżki polskiej literatury młodzieżowej, przedstawiając we *Fluffie* wątek romantycznego uczucia łączącego dwie dziewczyny (Fidowicz, 2016, s. 59-61), a jednego z bohaterów trzecioplanowych, prezentując jako osobę niebinarną, czyli nieidentyfikującą się z żadną płcią (Niewielska, 2021, s. 160).

W poznańskiej trylogii nie zabrakło także bohaterów dorosłych. Pisarka ukazała cztery charakterystyczne postawy rodziców i opiekunów zmagających się z procesem akceptacji nienormatywności własnego dziecka. Pierwszą można określić jako rodzic nierozumiejący, lecz akceptujący z miłością ujawniającą się tożsamość potomka. Taką postawę reprezentuje ojciec Tośka (*Fanfik*). Druga nakreślona przez N. Osińską postawa to typ opiekuna rozumiejącego i dojrzewającego do pełnej akceptacji „odmieńca” poprzez wcześniejsze wyparcie i zaprzeczenie. Reprezentantką tej postawy jest ciotka Idalia (*Fanfik*). Trzecia typowa postawa rodzicielska to absolutny brak akceptacji. W powieści ten sposób reakcji na ujawniającą się seksualność syna charakteryzuje rodziców Leona (*Slash, Fluff*). Ostatnia postawa reprezentowana przez matkę Matyldy, to rodzic akceptujący, lecz zagubiony i bezradny, poszukujący pomocy w licznych poradnikach (*Fluff*).

Można zaryzykować stwierdzenie, że dzięki N. Osińskiej rozpoczęła się swoista „rewolucja” na polskim rynku wydawniczym. W 2018 r. wydana została powieść Joanny Jagiełło – *Jak ziarnka piasku*, zaś w 2019 r. ukazała się *Hodowla* Katarzyny Ryrych. W obu utworach pojawiają się wątki poboczne związane z homoseksualnością bohaterów. Powieści *Rado Boy* Doroty Jaworskiej (2019 r.), *W mojej krwi* Marka Szydłaka (2020 r.) oraz *Hurt/Comfort* i *Angst with happy ending* Weroniki Łodygi (2020 r., 2021 r.) w całości skupiają się na bohaterach nieheteronormatywnych (Niewielska, 2021, s. 161). W ostatniej z wymienionych pozycji autorka uczyniła głównym bohaterem nową postać w literaturze młodzieżowej – chłopaka asekualnego.

Komunikacja między autorką a czytelnikami

N. Osińska jest „autorką zorientowaną na czytelnika” (Osińska, 2019). Uznaje, że to dla niego pisze coś, co ma dać przyjemność, dlatego, rozpoczynając pracę nad swoimi książkami, najpierw analizuje recenzje tematycznie podobnych tekstów oraz studiuje oceny czytelników, ich pozytywne i niepochebne wypowiedzi o książkach. Przykładowo, autorka, zauważając krytyczne podejście do negatywnych zakończeń powieści z wątkiem LGBT+, postanowiła odejść od obecnych w twórczości amerykańskich pisarzy motywów eksponujących komplikacje w życiu bohaterów nienormatywnych (czy

nawet ich uśmiercanie) i zdecydowała, by swoje książki kończyć akcentem pozytywnym (Osińska, 2017b).

Pisarka tworzy powieści zawierające sporą dawkę humoru, pisze je językiem prostym i przede wszystkim dostępnym dla młodego czytelnika. W wypowiedzi bohaterów wplata zwroty charakterystyczne dla różnych slangów młodzieżowych, a zwłaszcza społeczności fanowskich. Należy podkreślić, że autorka nie używa stereotypowych określeń czy etykietek mających jednoznacznie identyfikować orientację seksualną czy tożsamość płciową bohaterów swoich książek. Na tę decyzję wpłynęło kilka czynników. Najważniejszym z nich było poszerzenie w ostatniej dekadzie terminologii. Nie mówi się już tylko o lesbijkach, gejach, osobach biseksualnych i transpłciowych, lecz o całym spektrum tożsamości i seksualności (m.in. o niebinarności, aseksualności, czy *queerowości*) (Gold, 2018). Dlatego pisarka zdecydowała się na nieużywanie jednoznacznych pojęć. Uznała też, że ktoś, kto dopiero odkrywa kim jest, nie będzie świadomy tej rozwijającej się terminologii.

N. Osińska, jako popularyzatorka tematyki LGBT+ w powieściach młodzieżowych, ma także nadzieję, że jej książki trafią w ręce osób normatywnych, dla których powyższe, dość hermetyczne, określenia tożsamościowe mogą być odstrasżające (Osińska, 2017c), a w perspektywie poznawczej niewątpliwie to właśnie ci czytelnicy wydają się być szczególnie ważnymi odbiorcami omawianego cyklu powieściowego.

Autorka w swoich książkach pokazuje, że tematy trudne czy powszechnie uznane za kontrowersyjne można zaprezentować w sposób przystępny dla nastolatka, a nawet młodszego odbiorcy, dając jednocześnie rodzicom sposobność dogłębszego poznania problemu. Do wątków trudnych podjętych przez pisarkę można zaliczyć „inność” bohaterów, zaburzenia psychiczne/rozwojowe, nadużywanie leków antydepresyjnych w sytuacjach problemowych czy feminizm.

Tematy kontrowersyjne w utworach N. Osińskiej, będące konsekwencją trwałego zakazu kulturowego, to z kolei zagadnienia związane z orientacją seksualną bohaterów oraz ich tożsamością płciową czy aborcją. Marta Nadolna-Thuczykont w tekście *Tabu w literaturze dla młodego czytelnika* zaznaczyła, że „trzeba przedstawiać młodym adresatom wątki trudne, ale należy robić to ze smakiem i w dobrym tonie oraz bez nadmiernej dosadności” (Nadolna-Thuczykont, 2017, s. 79). N. Osińska zdaje się spełniać wymienione założenia. Mając na uwadze wiek swoich czytelników, nie umieszcza w powieściach wątków erotycznych. Zwraca jednak uwagę, w dość subtelny sposób, na jakość prowadzonych w szkołach zajęć wychowania do życia w rodzinie. Jak już wspomniano, autorka nie stosuje stereotypowych określeń czy etykietek w opisie tożsamości płciowej i seksualnej bohaterów, unikając tym samym nadmiernej dosadności. Porusza jednak ważne kwestie związane z transpłciowością, jak np. dysforia płciowa czy

*passing*⁵. Podobnie nie używa słowa „aborcja”, kiedy w drugim tomie cyklu część bohaterek organizuje Czarny Protest, którego celem jest wyrażenie sprzeciwu wobec zaostżenia przepisów antyaborcyjnych.

Pisarka dbając o swego rodzaju bezpieczeństwo i komfort młodych czytelników stykających się w trakcie lektury jej powieści z tematami trudnymi i kontrowersyjnymi, po wydaniu następnych książek wnikliwie czyta pojawiające się na czytelnicznych portalach społecznościowych recenzje i „odnosi się” do nich w kolejnych publikacjach. Uwagi recenzentów zdaje się traktować jak cenne podpowiedzi, modyfikując w następnych częściach trylogii przebieg fabuły. Część krytyków *Fanfika*, czyli debiutanckiej powieści N. Osińskiej, oceniła negatywnie, jako nierealistyczne, obrazy miejsca akcji. Dlatego, w kolejnym tomie cyklu (*Slash*), Poznań, w którym rozgrywa się akcja, ukazano zdecydowanie wyraziściej, topografia miasta splotła się z działaniami postaci. Autorka zadbała także o osadzenie akcji w czasie rzeczywistym. Każdy z rozdziałów opatrzyła datą dzienną, a w fabułę powieści wplotła konkretne wydarzenia, które rozgrywały się w polskiej przestrzeni publicznej (Marsz Równości i Czarny Protest) i pełniły istotną funkcję w toczącej się akcji. Skrytykowano również przedstawienie dziewcząt w debiutanckiej powieści pisarki (Lenalee, 2017; Szul, 2018). Uznano, że ukazane zostały one jako postaci nijakie, raczej głupiutkie czy wręcz pozbawione zdrowego rozsądku. Odpowiadając na owe głosy krytyczne, pisarka dopracowała postaci dziewczęce i oddała im głos w kolejnej odsłonie poznańskiej opowieści (*Slash*).

Krytycznie odnoszono się również do kwestii eskapizmu przedstawionej w książkach N. Osińskiej. Część z recenzentów zarzucała autorce niewiarygodność konstrukcji psychicznej bohaterów i aspektów społeczno-kulturowych. Zarzuty te formułowano przede wszystkim pod adresem pierwszego tomu trylogii, w którym główni bohaterowie przechodzą nieprawdopodobnie szybkie i nieumotywowane zmiany psychiczne. Ciotka Idalia ze zdecydowanej, wręcz ortodoksyjnej, obrończyni wizerunku stereotypowej kobiecości przekształca się w krótkim czasie w osobę, która w pełni akceptuje nowo odkrytą tożsamość siostrzeńca (Lari, 2020). Używa bezbłędnie właściwych zaimków, a kupując mu *binder*, dba o jego nowy chłopięcy wizerunek. Tosiek również szybko oswaja się ze swoją nową tożsamością (Lilacwix, 2017; Szul, 2018). Wątpliwości części recenzentów budziło także zinfanty-

⁵ Dysforia płciowa to przewlekły i uciążliwy dyskomfort odczuwany przez osobę transpłciową, związany z niedopasowaniem jej tożsamości płciowej do płci przypisanej przy urodzeniu. Najczęściej mówi się o dysforii głosu, klatki piersiowej oraz narządów płciowych. N. Osińska w swoich książkach ukazuje sposoby radzenia sobie z dysforią przez transmężczyznę – Tosiek zaczyna ćwiczyć, by uzyskać bardziej męską sylwetkę, stara się obniżyć głos oraz stosuje metody spłaszczające klatkę piersiową. Początkowo używa do tego celu bandaża, a następnie *binder*a, czyli specjalnego rodzaju bielizny z obcisłego materiału. *Passing* jest zaś zjawiskiem, podczas którego osoba transpłciowa jest utożsamiana przez społeczeństwo z płcią przez nią odczuwaną.

lizowanie bohaterów. Powieściowi licealiści prezentują, ich zdaniem, mentalność gimnazjalistów (Lari, 2020).

Zagadnienie, które często poruszane jest w tekstach krytycznych poświęconych twórczości N. Osińskiej, dotyczy podobieństw między powieściami autorki a „Jeźycjadą” Małgorzaty Musierowicz. Serie obu pisarek łączy przede wszystkim miejsce akcji (Poznań) oraz niektóre elementy narracji (główny bohater, którego dojrzewanie i przemianę śledzi czytelnik, jest jednocześnie narratorem, a wprowadzenie dat dziennych w snutej przez niego opowieści pozwala na odwołania do realnych wydarzeń historycznych). Obie autorki uczyniły także głównym tematem swoich książek przeżycia nastolatków i ich rodzin. Realia życia bohaterów wykreowanych przez M. Musierowicz i N. Osińską znacząco się jednak od siebie różnią. Krytycy sugerują zatem, że poprzez wspomniane nawiązania autorka poznańskiej trylogii prowadzi polemikę z Musierowiczowską serią (Gromadzka, 2018, s. 61). Ukazuje zarówno Poznań, jak i jego mieszkańców w nieco innym, można zaryzykować stwierdzenie, nienormalnym świetle. Zagadnienia związane z tożsamością płciową młodych bohaterów przyjmują u pisarek inny kształt. „Chłopięca” Gabrysia Borejko, bohaterka „Jeźycjady”, z czasem dojrzewa do obowiązujących w społeczeństwie norm kobiecości, natomiast niezwykle dziewczęca Tosia, główna postać z *Fanfika*, odkrywa własną, odmienną od żeńskiej, tożsamość i rozpoczyna tranzycję w Tośka/Daniela. Ze względu na wspomniane podobieństwa i różnice N. Osińską okrzyknięto już „nową Musierowicz”, „Musierowicz na miarę naszych czasów” (aHa, 2016) oraz „Musierowicz na dragach” (MalitaKrólowa, 2018), zaś poznańską trylogię ochrzczono „Queeriadą” (Szybowicz, 2018). W jednej z wielu recenzji trzeciego tomu cyklu, zatytułowanej *Musierowicz po liftingu*, odnaleźć można trafne spostrzeżenie: „Kiedy w 2016 r. ukazywał się *Fanfik* Natalii Osińskiej, od razu okrzyknięta została »nową Jeźycjadą«. Trudno zresztą dziwić się podobnym skojarzeniom, skoro mowa o powieści poświęconej problemom współczesnych nastolatków, której akcja toczy się na terenie Poznania. Inna sprawa, że tego rodzaju komentarze obrazowały najlepiej ogromne zapotrzebowanie na Musierowicz po liftingu, bo ta oryginalna, choć wciąż wypuszcza w świat kolejne tomy przygód rodziny Borejków, już dawno straciła kontakt z rzeczywistością. W konsekwencji ciężko sobie wyobrazić, żeby dzisiejsza młodzież chciała się utożsamiać z bohaterami, jakie obecnie znaleźć można na kartach jej książek: z 18-latkami, które marzą tylko o tym, żeby jak najszybciej wyjść za mąż i »wypełnić ramiona« dzieckiem, nastolatkami cytujących z pamięci łacińskie sentencje i w kółko zapominających zabrać ze sobą telefon komórkowy. I tu cała na biało wchodzi Natalia Osińska, gotowa podbić serca młodych czytelników serią, której bohaterowie nie tylko żyją w świecie Facebooka, Youtube’a i memów, ale także reprezentują całe spektrum różnych orientacji i tożsamości płcio-

wych pozostając przy tym zupełnie zwyczajnymi nastolatkami” (Jaśkiewicz, 2019)⁶.

Innym sposobem komunikacji N. Osińskiej z jej czytelnikami są wszechobecne media społecznościowe. Autorka prowadzi swoje profile na portalach Facebook, Twitter oraz Instagram⁷. Każde konto służy pisarce do kontaktu z czytelnikami, jednak w nieco odmiennych zakresach. Profil w serwisie Facebook przeznaczyła do udostępniania w głównej mierze treści, jak sama sugeruje, natury profesjonalnej, takich jak przeprowadzone z nią wywiady, recenzje jej książek, informacje o zdobytych nagrodach czy wydarzeniach, w których autorka będzie brała udział. Profil twitterowy ma z kolei charakter bardziej osobisty. Pisarka udostępnia tu zwykle żartobliwe wpisy oraz wchodzi w interakcje z czytelnikami. Podobnie prowadzone jest instagramowe konto autorki – znajdują się tam zdjęcia wykonane przez N. Osińską związane z jej zainteresowaniami oraz zdjęcia czytelników z książkami wchodzącymi w skład poznańskiej trylogii.

Podsumowanie

N. Osińska jako pierwsza spośród polskich autorów literatury dla dzieci i młodzieży dostrzegła wagę problematyki społeczności LGBT+, a zwłaszcza procesu uświadamiania sobie przez nastolatków transpłciowej tożsamości. Odbiorcy docenili to, a także obudowanie przez autorkę nieobecnego wcześniej tematu niszowymi elementami popkultury. Uznanie czytelników można zaobserwować dzięki pozytywnym ocenom książek autorki w najpopularniejszych portalach czytelniczych (zob. Tabela 1).

Krytycy również uznali twórczość N. Osińskiej za wartościową. Powieści pisarki były wielokrotnie nominowane oraz nagradzane⁸. *Fanfik* został wpisany na Listę Skarbów Muzeum Książki Dziecięcej 2016, wyróżniony w IX Konkursie Literatury Dziecięcej im. Haliny Skrobiszewskiej oraz nominowany w plebiscycie Książka Roku Lubimyczytac.pl w kategorii literatura młodzieżowa (w 2016 r.), *Fluff* zaś był nominowany do Książki Roku 2019 Polskiej Sekcji IBBY w kategorii literackiej oraz do Książki Roku Lubimyczytac.pl w kategorii literatura młodzieżowa (w 2019 r.).

⁶ Przeanalizowane recenzje czytelnicze należą do krytyków profesjonalnych, jak i nieprofesjonalnych zamieszczone w internecie. Przestrzeń internetowa sprzyja anonimowości, co w konsekwencji sprawia trudności w określeniu wieku recenzentów. Niewątpliwie warto przeprowadzić badania dokładnie analizujące typy odbiorców sięgające po książki poruszające tematykę społeczności LGBT+, ich motywacje czytelnicze oraz zainteresowanie zarówno polskimi, jak i zagranicznymi powieściami *queerowymi*.

⁷ Profile Natalii Osińskiej: <https://www.instagram.com/natosiek>; <https://twitter.com/re-alosinska>; <https://www.facebook.com/realnataliaosinska>

⁸ Wyróżnienia i nominacje przyznane Natalii Osińskiej zob.: (55 tytułów na pokonkursowej liście bis, 2018; IBBY – Polska Sekcja, b.d., *Fluff*; Lista Skarbów Muzeum Książki Dziecięcej 2016, b.d.; Lubimyczytac.pl, b.d., *Fanfik*; Lubimyczytac.pl, b.d., *Fluff*).

Tabela 1. Oceny poznańskiej trylogii w najpopularniejszych internetowych serwisach książkowych (stan na 27.11.2020)

	<i>Fanfik</i>	<i>Slash</i>	<i>Fluff</i>
Lubimyczytac.pl	7,2/10 (599 ocen)	7,5/10 (333 oceny)	7,4/10 (151 ocen)
Goodreads	3,94/5 (542 oceny)	4,10/5 (353 oceny)	4,04/5 (233 oceny)

Źródło: Opracowanie własne

Wszystkie tomy cyklu funkcjonują w obiegu czytelnictwa, w internecie publikowane są nowe opinie, a także trwają prace nad adaptacją filmową *Fanfika* (Piskadło, 2021).

Bibliografia

- aHa (2016, 12 września). Nowa Musierowicz? Czyli „Fanfik” Natalii Osińskiej. W: *Bajkonurek*. Pobrane 19 listopada 2020, z <https://www.bajkonurek.pl/2016/12/nowa-musierowicz-czyli-fanfik-natalii.html>
- Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy – Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego. (b.d.). *Lista Skarbów Muzeum Książki Dziecięcej 2016*. Pobrane 31 marca 2022, z <https://www.koszykowa.pl/106-wydarzenia-mkd/4273-lista-skarbow-muzeum-ksiazki-dzieciecej-2016>
- Fanfiction. (b.d.). W: *Tanuki – Słowniczek*. Pobrane 26 kwietnia 2020, z <http://tanuki.pl/sownik/haslo/fanfiction>
- Fidowicz, A. (2016). Bohater nieheteronormatywny w powieści Nad czarną wodą Haliny Górskiej. *Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nauki Humanistyczne*, 15(4), 57-71.
- Fluff. (b.d.). W: *Tanuki – Słowniczek*. Pobrane 2 maja 2020, z <http://tanuki.pl/sownik/haslo/fluff>
- Gold, M. (2018, June 21). The ABCs of L.G.B.T.Q.I.A.+. *The New York Times*. Retrieved April 27, 2020, from <https://www.nytimes.com/2018/06/21/style/lgbtq-gender-language.html>
- Gromadzka, B. (2018). Szkoła – dom – okolica. Wartościowanie przestrzeni w literaturze dla młodzieży. *Polonistyka. Innowacje*, 7, 59-70. <https://doi.org/10.14746/pi.2018.1.7.5>

- IBBY – Polska Sekcja. (2018, 31 stycznia). *55 tytułów na pokonkursowej liście bis*. Pobrane 31 marca 2022, z <http://www.ibby.pl/?p=4925>
- IBBY – Polska Sekcja. (b.d.). *Fluff*. Pobrane 31 marca 2022, z http://www.ibby.pl/?page_id=6015
- Jaśkiewicz, H. (2019, 29 kwietnia). Musierowicz po liftingu. W: *Kwestia sporna*. Pobrane 31 marca 2022, z <https://kwestiasporna.blogspot.com/2019/04/musierowicz-po-liftingu.html>
- Kostrzewa, Y., Dzierżanowski, M., Miecznikowski, G., Rogaska, K. (2021). *Jak pisać i mówić o osobach LGBT+*. *Poradnik* (s. 28). Warszawa: Wydawnictwo Newsroom.
- Lari. (2020, 21 czerwca). Opinia o książce. W: *Lubimyczytac.pl*. Pobrane 19 czerwca 2022, z <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/fanfik/opinia/59038371>
- Lenalee. (2017, 23 stycznia). Opinia o książce. W: *Lubimyczytac.pl*. Pobrane 19 czerwca 2022, z <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/fanfik/opinia/37762375>
- Lilacwix. (2017, 12 stycznia). FANFIK – Natalia Osińska [Wideo]. Pobrane 19 czerwca 2022, z <https://www.youtube.com/watch?v=wfTCqzn0gUE>
- Literatura homoseksualna (męska). (2014). W: M. Rudaś-Grodzka (red.), *Encyklopedia gender. Płeć w kulturze* (s. 263). Warszawa: Wydawnictwo Czarna Owca.
- Literatura lesbijska. (2014). W: M. Rudaś-Grodzka (red.), *Encyklopedia gender. Płeć w kulturze* (s. 270). Warszawa: Wydawnictwo Czarna Owca.
- Lubimyczytac.pl. (b.d.). *Fanfik*. Pobrane 31 marca 2022, z <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/3942381/fanfik>
- Lubimyczytac.pl. (b.d.). *Fluff*. Pobrane 31 marca 2022, z <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/4881620/fluff>
- MalitaKrólowa (2018, 9 lutego). „Musierowicz na dragach”, czyli Osińska, czyli kapitalny „Fanfik”. W: *Co czyta Malita*. Pobrane 19 listopada 2020, z <https://coczytamalita.wordpress.com/2018/02/09/fanfik-natalia-osinska/>
- Nadolna-Thuczykont, M. (2017). Tabu w literaturze dla młodego czytelnika. W: K. Tańć (red.), *Literatura dla dzieci i młodzieży* (t. 5, s. 79-95). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Natalia Osińska (b.d.). Pobrane 31 marca 2022, z <https://www.facebook.com/realnataliosinska/>
- Niewielska, M. (2021). Zarys historii amerykańskiej i polskiej młodzieżowej literatury LGBT. *Dzieciństwo. Literatura i Kultura*, 3(1), 150-169. <https://doi.org/10.32798/dlk.713>

-
- Osińska, N. (2017a, 29 stycznia). Przenieść fanfiction do mainstreamu – wolny od spoilerów wywiad z Natalią Osińską. [Rozm. przepr. Aldona Kobus]. *Szuflada NET*. Pobrane 27 sierpnia 2020, z <http://szuflada.net/przeniesc-fanfiction-do-mainstreamu-wolny-od-spoilerow-wywiad-z-natalia-osinska/>
- Osińska, N. (2017b, 24 lutego). Autorka książki o transnastolatkach: Kiedy dziewczyna postanawia być chłopakiem, to oznacza, że dąży do czegoś lepszego. [Rozm. przepr. Arkadiusz Gruszczyński]. *Weekend Gazeta.pl*. Pobrane 24 marca 2020, z <https://weekend.gazeta.pl/weekend/1,152121,21366609,autorka-ksiazki-o-transnastolatkach-kiedy-dziewczyna-postanawia.html>
- Osińska, N. (2017c, 19 listopada). Przez rodzicielstwo do akceptacji. Wywiad z Natalią Osińską. [Rozm. przepr. Aldona Kobus]. *Szuflada NET*. Pobrane 23 marca 2020, z <http://szuflada.net/przez-rodzicielstwo-do-akceptacji-wywiad-z-natalia-osinska/>
- Osińska, N. (2019, 9 maja). „Fluff” angstem podszyty. Wywiad z Natalią Osińską. [Rozm. przepr. Aldona Kobus]. *Szuflada NET*. Pobrane 23 marca 2020, z <http://szuflada.net/fluff-angstem-podszyty-wywiad-z-natalia-osinska/>
- Piskadło, M. (2021, 16 lipca). Netflix ogłasza produkcję filmu „Fanfik”. Do roli głównej poszukiwana osoba transpłciowa lub niebinarna. W: *Gazeta.pl*. Pobrane 31 marca 2022, z <https://kultura.gazeta.pl/kultura/7,127222,27336218,netflix-oglasza-produkcje-filmu-fanfik-do-rol-glownej-poszukiwana.html>
- Reszczyńska-Urban, K. (2019). Inicjacje bohaterów nieheteronormatywnych w Fanfiku i Slashu Natalii Osińskiej. *Dzieciństwo. Literatura i Kultura*, 1(1), 221-235. <https://doi.org/10.32798/dlk.31>
- Slash. (b.d.). W: *Tanuki – Słowniczek*. Pobrane 2 maja 2020, z <http://tanuki.pl/sownik/haslo/slash>
- Szul, O. (2018, 2 listopada). Opinia o książce. W: *Lubimyczytac.pl*. Pobrane 19 czerwca 2022, z <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/fanfik/opinia/48750528>
- Szybowicz, E. (2018, 24 kwietnia). Na Jeźycach i na Marsie. W: *Krytyka Polityczna*. Pobrane 19 listopada 2020, z <https://krytykapolityczna.pl/kultura/czytaj-dalej/na-jezycach-i-na-marsie/>
- Wydawnictwo Krytyka Polityczna. (b.d.). *Natalia Osińska*. Pobrane 23 marca 2020, z https://wydawnictwo.krytykapolityczna.pl/216_natalia-osinska

Maria Derda

Fiction as a form of communication with young people. Problems of the LGBT+ community in the example of Natalia Osińska works

Abstract

The subject of the article is the presence of a new theme in Polish literature for young people related to the issue of the LGBT+ community. The main thread of the text concerns the work of Natalia Osińska, the precursor of introducing the issue of transgenderism in a novel addressed to a young audience. The article discussed the techniques and strategies used by the author to communicate complicated issues to teenagers in an accessible and non-invasive way. The characteristics of the novel as a channel for communication of controversial content are complemented by the discussion concerning the reception of Natalia Osińska's works by young readers and literary critics.

Keywords: children's and youth literature, LGBT+ literature, LGBT+ community, Natalia Osińska, communication

Maria Derda

Literatura piękna jako forma komunikacji z młodzieżą. Problemy społeczności LGBT+ na przykładzie twórczości Natalii Osińskiej

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest obecność nowej tematyki w polskiej literaturze dla młodzieży związanej z zagadnieniem społeczności LGBT+. Główny wątek tekstu dotyczy twórczości Natalii Osińskiej, prekursorki problematyki transpłciowości w powieści kierowanej do młodego odbiorcy w Polsce. Omówione zostały stosowane przez autorkę techniki i strategie komunikowania nastolatkom trudnej problematyki w przystępny i nieagresywny sposób. Charakterystykę powieści, jako kanału komunikacji o kontrowersyjnych treściach, uzupełnia omówienie reakcji czytelników (młodych odbiorców i krytyków) na utwory Natalii Osińskiej.

Słowa kluczowe: literatura dla dzieci i młodzieży, literatura LGBT+, społeczność LGBT+, Natalia Osińska, komunikacja